

Strategische oriëntaties op leren in de netwerkmaatschappij

Hans F. van Aalst

Voor de conferentie
"Leren in de 21ste eeuw"
28 en 29 januari 1999
Vught

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

1

Wat ga ik doen?

- **Over strategie**
- **Over veranderingen in de maatschappij**
 - ◆ kennis
 - ☞ Consequenties voor leren
 - ☞ Consequenties voor leraren
 - ◆ sociale textuur
 - ◆ internationalisering
- **Over veranderen**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

2

Strategie

- **Ervaring delen en opwaarderen**
- **Trends, stuwende krachten**
- **Onzekerheden - Scenario's**
- **Verbanden leggen**

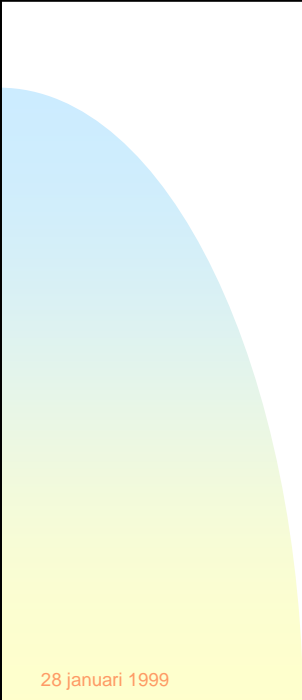
28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 3

Wat ga ik doen?

- **Over strategie**
- **Over veranderingen in de maatschappij**
 - ◆ kennis
 - ☞ Consequenties voor leren
 - ☞ Consequenties voor leraren
 - ◆ sociale textuur
 - ◆ internationalisering
- **Over veranderen**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 4

Van Industriële maatschappij naar Netwerkmaatschappij

- Agrarisch \Rightarrow Industrieel
- Industrieel \Rightarrow netwerk (kennis)
 - ◆ informatieel
- Kennis \Rightarrow Quantum

? SNELHEID ?

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 5

Stuwende Trends

- **Internationalisering**
- **Nieuwe technologieën en nieuwe media**
- **Kennisintensiteit**
- **Waarden**
- **Leefstijlen en sociale verbanden**
- **Demografie**
- **Welvaart en welzijn**
- **Werk en bedrijvigheid**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 6

Mega Trends

- **Kennisintensiteit**
 - ◆ Kennisintensiteit
 - ◆ Nieuwe technologieën en nieuwe media
- **Sociale textuur**
 - ◆ Waarden
 - ◆ Leefstijlen en sociale verbanden
 - ◆ Demografie
 - ◆ Welvaart en welzijn
 - ◆ Werk en bedrijvigheid
- **Internationalisering**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

7

Mega Trends

- **Kennisintensiteit**
 - ◆ Kennisintensiteit
 - ◆ Nieuwe technologieën en nieuwe media
- **Sociale textuur**
 - ◆ Waarden
 - ◆ Leefstijlen en sociale verbanden
 - ◆ Demografie
 - ◆ Welvaart en welzijn
 - ◆ Werk en bedrijvigheid
- **Internationalisering**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

8

Kennis

- **Meer**
- **Anders:**
 - ◆ **modus-2 productie**
 - ☞ Wisselwerking *tacit* en gecodificeerde kennis
 - ☞ leren in innovatieve groepen
 - ☞ leren in netwerken

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 9

Kennisproductie

- *Processes are causal, cumulative and linear*
- *Pure science is the prime source of innovation, technology follows, applies.*
- *Science is autonomous: experts decide about priorities, problems and solutions*
- *Well organised and institutionalised hierarchy; status comes from place in the hierarchy*
- *Organisation through specialisation's (faculties, departments)*
- *Disinterested environment is conditional for curiosity and creativity*
- *Funding is public*

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 10

Kennisproductie Modus-2

- *innovation starts from several sources, no prime role of science*
- *Active participation of non-experts in definition of priorities, problems and solutions*
- *Status comes from combination of experience with innovation and disciplinary expertise*
- *Organisation is non hierarchical, knowledge production takes place in changing networks of contributors, not in fixed institutions*
- *management of the whole process (deconstruction of specialist knowledge)*
- *Not protected by public policy*

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

11

■ Modus 1

- kennis in de context van een discipline
- problemen worden opgelost door multi-disciplinaire teams
- experts zijn vooral geconcentreerd op universiteiten
-
- kwaliteitscontrole door collegiale toetsing

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

12

⊕ Modus-2

- ⊕ kennis in de context van toepassing
- ⊕ problemen worden gedeeld, ook niet-experts zijn betrokken
- ⊕ heterogeniteit en organisatorische diversiteit
- ⊕ sociale verantwoording en effectiviteit
- ⊕ nieuwe patronen van kwaliteitscontrole

De wisselwerking tussen Tacit en gecodificeerde kennis

- **Socialiseren,**
delen van ervaring;
- **Externaliseren,**
dialogoog en gezamenlijke reflectie;
- **Doen;**
- **Combineren.**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 13

Leren in Innovatieve groepen (I)

- **Wisselwerking tussen *tacit* en gecodificeerde kennis**
 - **Groepen leren ook**
 - **Autonomie en uitwisseling**
- **Bedoelingen als drijvende kracht**
- **Idealen, betekenissen, waarden > ideeën**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 14

Leren in Innovatieve groepen (II)

- **Verandering en creatieve chaos**
 - **Tegenstrijdigheden en herhaling**
 - **Metaforen en analogieën**
- **Persoonlijke en lichamelijke ervaring**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 15

Leren in netwerken (I)

- **Aanbieders èn vragers (partners)**
 - **Interactieve communicatie**
 - **Elektronische ondersteuning**
- **Zelforganisatie**
 - **Richting, gezamenlijk doel
bepalen deelname**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 16

Leren in netwerken (II)

- **Netwerken komen en gaan**
 - **Deelnemers veranderen in de tijd**
 - **Rollen veranderen**
- **Alleen kleine netwerken zijn productief**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 17

Wat betekent dit voor onderwijs?

- * **micro keuzen**
- * **financiering van individuen in plaats van instituties**
- * **leerarrangementen**
- * **ICT buiten scholen**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 18

Wat betekent dit voor leraren?

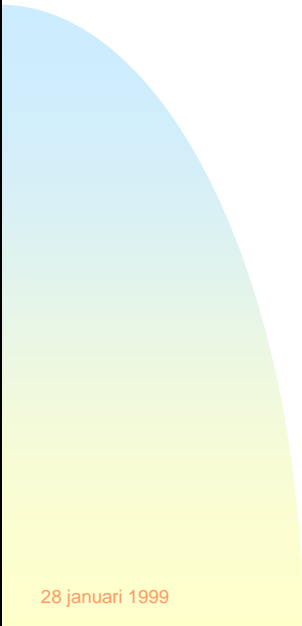
- * **Gespecialiseerde leraren**
- * **Richting, visie en motivatie**
- * **Kennisnetwerken**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 19

Mega Trends

- **Kennisintensiteit**
 - ◆ Kennisintensiteit
 - ◆ Nieuwe technologieën en nieuwe media
- **Sociale textuur**
 - ◆ Waarden
 - ◆ Leefstijlen en sociale verbanden
 - ◆ Demografie
 - ◆ Welvaart en welzijn
 - ◆ Werk en bedrijvigheid
- **Internationalisering**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 20

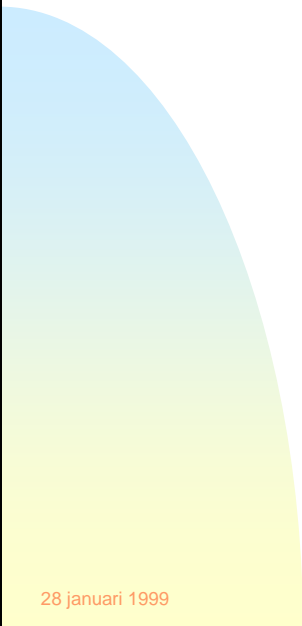
Sociale textuur

- **Pluriformiteit**
- **Werk**
- **Identiteit**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

21

Duurzame flexibiliteit

- **Onderwijs**
 - ◆ Leren in groepen
 - ◆ levenslang leren
- **Huishoudens**
 - ◆ leren een sleutelfactor
- **Gemeenschappen**
 - ◆ lerende netwerken
 - ◆ virtuele netwerken

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

22

Sociale cohesie, een taak van de school?

- De staatsschool
- De gemeenschapsschool

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

23

De gemeenschapsschool

- Klein
- gemeenschappelijke elementen
- coöperatief leren
- manifestatie van leerresultaten
- minder hokjes en niveaus
- langdurige relaties leraar - leerling
- zorg én leren
- teamteaching
- participatie van ouders
- betrokken bij besluitvorming

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

24

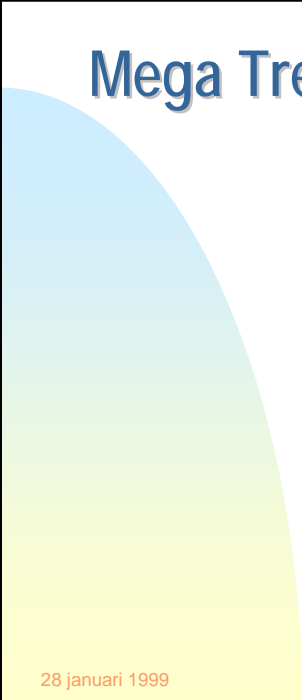
De Vraag

- **Gaat de
gemeenschapsschool
samen met microkeuzen,
individuele
leerarrangementen en
specialisatie van leraren?**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

25

Mega Trends

- **Kennisintensiteit**
 - ◆ Nieuwe technologieën en nieuwe media
- **Sociale textuur**
 - ◆ Waarden
 - ◆ Leefstijlen en sociale verbanden
 - ◆ Demografie
 - ◆ Welvaart en welzijn
 - ◆ Werk en bedrijvigheid
- **Internationalisering**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

26

Onderwijs, een internationale zaak

- Participatie in Internationale activiteiten (niet onderwijs)
- Participeren in internationale onderwijsprojecten Unesco, Wereldbank.

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

27

Wat ga ik doen?

- **Over strategie**
- **Over veranderingen in de maatschappij**
 - ◆ kennis
 - ↪ Consequenties voor leren
 - ↪ Consequenties voor leraren
 - ◆ sociale textuur
 - ◆ internationalisering
- **Over veranderen**

28 januari 1999

Leren in de 21ste eeuw

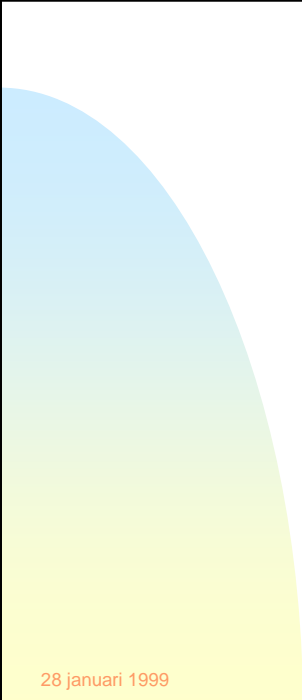
28

Het succes van het massaonderwijs

- **Wortels...**
- **.... En groei**
- **Herfsttij - grenzen aan de groei**

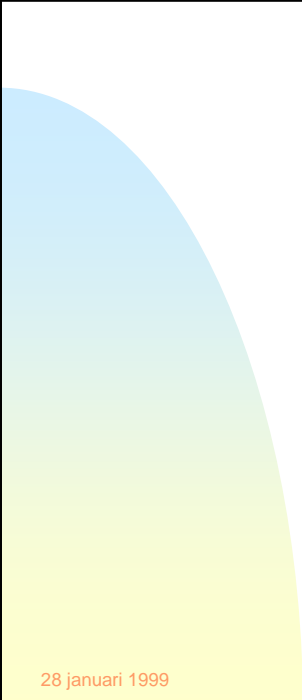
28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 29

Fricities in bestaande onderwijs systeem

- **Het kennis-paradigma**
- **Standaardisering**
- **De band tussen school en staat**
- **screening**
- **zelfgenererende groei**

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 30

Fasen van verandering

- **Kwaliteitsverbetering**
- **Herstructurering**
- **Transformatie**

(Tapscott, 1995, blz. 30)

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 31

En toch..... levenslang leren

- **Paradox**
- **Eigenzinnige voorbeelden**
 - ◆ Scholen
 - ◆ Interessante partners
 - ◆ Jongeren
- **Strategische conversatie**
 - ◆ Trendanalyse
 - ◆ Scenario's

28 januari 1999 Leren in de 21ste eeuw 32